

Debatt kring svensk vapenexport nu och då

Argumentationsanalys av riksdagsdebatter rörande
tveksamma svenska exportbeslut

Abstract

I följande arbete analyserar vi två riksdagsdebatter vilka behandlar svensk vapenexport. Vi ställer oss frågor gällande om det finns en skillnad i hur en socialdemokratisk respektive borgerlig regering argumenterar när tveksamma vapenaffärer debatteras. Vi intresserar oss för om det finns någon skillnad i hur argumentationen förs om man är i opposition eller regeringsställning. Metodologiskt använder vi oss av argumentationsanalys och vi analyserar en debatt från 1986 där svensk export till Indonesien debatteras (Riksdagens protokoll 1986/87:29, anförandena 76-98) samt en som handlar om affärer med Saudiarabien (Riksdagens protokoll 2011/12:94, anförandena 57-82). Det visade det sig att de olika argumentationer som förs från regeringshåll har mycket gemensamt, och inte varierar dramatiskt med om det är en socialdemokratisk eller borgerlig regering. Intressant var även att observera hur pass frispråkiga partier som inte hade någon historia av att sitta i regering kunde vara i dessa debatter.

Nyckelord: Vapenexport, Saudiarabien, Indonesien, Argumentationsanalys, Accountability, Transparens

Antal ord: 9995

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	1
1.2	Metod och material.....	2
1.2.1	Källkritik	3
1.3	Teori.....	3
2	Historisk bakgrund	5
2.1	Svensk vapenindustri.....	5
2.2	Reglering av svensk vapenexport.....	5
2.3	Svensk tveksam vapenexport	6
2.4	Bakgrund Indonesien.....	6
2.5	Bakgrund Saudiaffären.....	7
3	Argumentationsanalys	9
3.1	Indonesien	9
3.1.1	Bakgrund för det politiska läget	9
3.1.2	Val av debatt.....	9
3.1.3	Tes	10
3.1.4	Huvudsakliga argument från respektive parti	10
3.1.5	Argumentationsväxlingar	11
3.1.6	Sammanfattning	14
3.2	Saudiarabien	15
3.2.1	Bakgrund för politiska läget	15
3.2.2	Val av debatt.....	15
3.2.3	Tes	16
3.2.4	Huvudsakliga argument från respektive parti	16
3.2.5	Argumentationsväxlingar	20
3.2.6	Sammanfattning	23
3.3	Jämförelse mellan debatt 1986/87:29 och debatt 2011/12:94.....	24
4	Avslutning	25
4.1	Fortsatt analys med återkoppling till teori samt slutsatser	25
5	Referenser	27
5.1	Primärmaterial	27

5.2	Sekundärmaterial.....	27
-----	-----------------------	----

1 Inledning

Sverige har en stor vapenindustri och det sker en omfattande export av krigsmateriel från Sverige till andra länder. Faktum är att bara under de senaste åren så har exporten av krigsmateriel från Svenska bolag ökat dramatiskt. Från början av 2000-talet (2001) sågs en relativt stadig ökning i exporten, och det är först de senaste två åren (2012-2013) som den har sjunkit något (först minskat under 2012 för att sedan öka igen under 2013, dock inte upp till 2011 års nivåer) (Svenska Freds, 2012a). Väljer man att titta på svensk vapenexport i förhållande till vår relativt lilla befolkning är Sverige ett av de länder i världen som exporterar mest krigsmateriel (Svenska Freds, 2012a, PGU Barometern 2014, s. 18). Den svenska vapenindustrin skapar tusentals jobb, och flera av de stora bolag som har verksamhet inom krigsmaterielindustrin i Sverige idag har anor som går långt bak i tiden. Även om det idag i stor utsträckning är bolag som är kontrollerade av större internationella koncerner är det bolag som är verksamma i Sverige, och således i sin verksamhet måste förhålla sig till svenska lagar och bestämmelser (Svenska Freds, 2014a)

1.1 Syfte och frågeställning

Vi kommer i denna uppsats att fokusera på den politiska debatten kring svensk vapenexport. Metodologi och operationaliseringsvägval kommer vi att skriva mer om under relevant rubrik nedan. Det övergripande syftet med uppsatsen är att jämföra hur olika regeringar vid två olika tillfällen har valt att förhålla sig till sättet på vilket Sverige har agerat som vapenexportör. Vid det ena tillfället kommer regeringen vara ledd av Socialdemokraterna och vid det andra tillfället är det en borgerlig regering. Mer specifikt ställer vi oss följande frågor:

Kan vi identifiera en tydlig skillnad i hur en socialdemokratisk respektive borgerlig regering försvarar vapenexport av mer tveksam karaktär?

Ser vi en skillnad i hur man argumenterar i regeringsställning respektive opposition?

Vi kommer även att titta på hur övriga riksdagspartier argumenterar för eller emot i sakfrågan.

Vår förhoppning är att genom att söka svar på dessa frågor kunna bidra till debatten kring frågan om hur svensk vapenexport kan te sig. Vår uppsats kommer att bli av utredande karaktär. Givetvis kan vapenexport vara en känslig fråga helt oavsett vilka mottagarländerna är, men extra känsligt blir det när de länder som importerar vad Sverige exporterar är tveksamma länder avseende deras regimer. Därför kommer vi att intressera oss för två olika mottagarländer med vilka Sverige har varit inblandade i vapenrelaterade affärer. Länderna vi intresserar oss för är Indonesien och Saudiarabien. Som vi kommer att skriva mer om nedan gällande material kommer vi att fokusera på hur dessa tveksamma handelsrelationer har behandlats i riksdagsdebatter.

1.2 Metod och material

Som metodval för vår analysdel kommer vi att arbeta med en klassisk argumentationsanalys, med särskilt fokus på hur regering kontra opposition har argumenterat i de två fallen Indonesien och Saudiarabien. En kritisk fråga för vårt arbete är huruvida det finns någon/några tydliga skillnader i hur borgerliga respektive socialdemokratiska regeringar motiverar svensk vapenexport. Som vi skrivit ovan kommer jämförelsen mellan hur ett parti argumenterar i den aktuella frågan som regeringsparti respektive oppositionsparti att vara av särskilt intresse. I analysen av protokoll från riksdagsdebatter kommer vi även att göra en överskådlig analys av andra riksdagspartier, och hur de ställer sig i sakfrågan och vilka argument som de använder sig av. Analysen kommer således att bli av formen pro et contra (Bergström - Boréus, 2012, s. 94). Här behöver vi göra en del tydliga avgränsningar och välja hur vi ska tolka olika uttalanden.

Bergström och Boréus nämner i sin bok *Textens Mening och Makt* de tre begreppen Logos, Ethos och Pathos som tre centrala element inom retorik (Bergström - Boréus, 2012, s. 91). Enkelt uttryckt kan man säga att Logos refererar till logik och intellekt, ethos till individuella egenskaper hos den som framför ett budskap och pathos till känslor (Bergström - Boréus, 2012, s. 91-92). I saklighetens namn verkar det rimligt att Logos är den av de tre parametrarna som man i första hand intresserar sig för inom argumentationsanalys (Bergström - Boréus, 2012, s. 92). Bergström och Boréus listar även olika tänkbara syften med en argumentationsanalys, och här vill vi göra tydligt att den analys vi ämnar göra kommer att bli av deskriptivt slag (Bergström - Boréus, 2012, s. 92-93). De två andra syften som Bergström och Boréus nämner är normkritik och jakt på bevis (Bergström - Boréus, 2012, s. 93). Ingen av dessa förefaller erbjuda en god strategi för den analys vi vill göra. Här får vi vara försiktiga då de debatter vi kommer att analysera med stor sannolikhet kommer att innehålla mycket debattinlägg med mer eller mindre normativa anslag.

Då riksdagsdebatter kan vara omfattande kommer vi att göra en studie av en debatt i anslutning till respektive mottagarland (Indonesien och Saudiarabien).

Här behöver vi nämna ett operationaliseringsval som vi gör som är mycket viktigt. Vårt utgångsläge kommer att vara att de åsikter som ges uttryck för från talarstol i riksdagen inte bara är åsikterna från den person som framför åsikterna, utan representerar personens partis ståndpunkter.

1.2.1 Källkritik

Avslutningsvis lite källkritik mot en del av det material vi kommer att använda. I samlingen av de källor vi använder vill vi belysa Svenska Freds. Svenska Freds är inte att betrakta som opartiska när det kommer till vapenexport, de har starka åsikter för sin sak. I stora drag handlar de uppgifter där vi refererar till Svenska Freds inte om åsikter utan om uppgifter av faktakaraktär. Dessa har vi ingen större anledning att misstro.

1.3 Teori

Vi vill passa på att uppmärksamma läsaren på Linda Ingolfsdottirs kandidatuppsats Sveriges vapenexport till diktaturer - En koherensanalys av debatten av den svenska vapenexporten till diktaturer från 2012 där hon med argumentationsanalys som metodval gör en koherensanalys av Moderaternas och Miljöpartiets respektive ståndpunkter i fråga om vapenexport. Vi hoppas att vårt arbete kan bidra till den kunskapsbas som finns gällande svensk debatt kring vapenexport, och att våra infallsvinklar på ett bra sätt kan fortsätta den debattanalys som Linda har påbörjat.

Hemlighetshållande av information har existerat så länge människan kunnat dela med sig av denna, men har under historiens gång förändrats i takt med en allt mer globaliserad värld. Genom ett nedslag under de senaste 100 åren märks kanske tydligast en transformation av hur hemlighetsmakeri tillämpats olika; första världskriget markerar starten för denna. Information av militärt intresse gjordes hemlig för att slippa röja truppers och tillgångars position som skulle kunna medföra olägenheter. Således kan hemligheter beskrivas som av väldigt specifik karaktär (X ska hållas hemligt) (Galison, Peter, 2010, s. 1014) Karaktären för hemlighetsmakeri kom att få en bredare prägel i takt med industrins och teknologins framfart, tydligt under andra världskriget och senare under det kalla kriget. Hela domäners information hemliggjordes (Galison, Peter, 2010, s. 1014). I det terrorsamhälle som 9/11 tydligt markerade starten för, har åter igen hemlighetsmakeriet anpassat sig för att möta en växande hotbild. När allt är potentiella mål, kan likaså allt behövas hållas hemligt. Med denna bakgrund märks tre tidsperioder av informationshemlighetsmakeri: 1900-talets inledande hälft med väldigt specifik hemlighetsutövning, 1900-talets senare hälft av vetenskaplig/teknisk hemlighetsutövning samt tiden efter 9/11 med universal och globalt tillämpad hemlighetsutövning.

“We are all targets, all the time, everywhere” (Galison, Peter, 2010, s. 1014).

I sammanhanget kan detta hemlighetsmakeri komma i konflikt med centrala värderingar som demokratiska stater förknippas med - främst yttrandefrihet - som förutsätter både rätten att kunna yttra sig och omvänt rätten till tystnad (Romero - Navasky - Oreskes, 2010, s. 1017, 1019, 1022). Trots att hög transparens oftast kan vara att föredra, är det viktigt att komma ihåg att säkerhetspolitik är ett brett område där hemlighetsmakeri ibland är nödvändigt (Zhuang, Bier, 2010, s. 1738). Utifrån denna förståelse av hemlighetsutövandets evolution vill vi ta upp två centrala fenomen som i samband med svensk vapenexport ter sig särskilt intressanta.

Det första är det som på engelska kallas för accountability. Accountability är inte helt lätt att översätta till svenska (Arter, 2008, s. 122) och som koncept i vår tid är det svårdefinierat (Lewis et al., 2014, s. 401). Ansvar kan vara ett bra ord (Arter, 2008, s. 122) och ansvar kommer vara ett viktigt element för oss. I sin artikel från 2014 lyfter Lewis et al. fram tre olika aspekter (normativa) av accountability; en demokratisk aspekt, en konstitutionell aspekt och en aspekt rörande utveckling av hantering (Lewis et al. 2014, s. 401). Vi kommer att fokusera på den första av dessa. Den demokratiska aspekten handlar om att folkvalda politiker måste kunna ställas till svars för de handlingar de gör (Lewis et al. 2014, s. 401. Bovens 2007, s. 463). Bovens nämner det som kallas för “the problem of many hands” (Bovens, 2007, s. 457). Detta fenomen belyser problematiken när det i en given situation är många olika aktörer inblandade. Vem har gjort vad, och vem ska hållas ansvarig för vad (Bovens, 2007, s. 457)?

Vi kommer i vår analys även att arbeta lite kring fenomenet transparens, med utgångspunkt i en artikel av De Fine Licht et al. från 2014 (De Fine Licht et al. 2014). Enligt Koppell (se artikel av Bovens) är transparens en viktig aspekt av accountability som vi ju också arbetar med i detta arbete (Bovens, 2007, s. 450). Det finns en risk att man utan större eftertanke tror att transparens alltid är av godo, och att desto mer transparent något är desto bättre (De Fine Licht et al., 2014, s. 111 (i abstract), s. 112). De Fine Licht et al. är tydliga med att någon sådan slutsats inte bör dras (De Fine Licht et al., 2014 s. 126-127). De Fine Licht et al. nämner två olika typer av transparens. Det som de kallar transparency in rationale (De Fine Licht et al, 2014, s. 113) och det som de kallar transparency in process (De Fine Licht et al., 2014, s. 113). Den första av dessa två modeller för transparens hänvisar till när ett redan taget beslut motiveras på ett bra sätt, och den andra hänvisar till en modell när även gången fram till ett beslut redovisas (De Fine Licht et al., 2014, s. 113). Det är uppenbart att den andra av dessa modeller i någon mening är mer transparent. Rörande legitimitet är det då av intresse att endast då transparency in process når hög nivå (författarna kallar det deliberation) är transparency in process starkt bättre än transparency in rationale (De Fine Licht et al., 2014, s. 123, s. 125).

2 Historisk bakgrund

2.1 Svensk vapenindustri

"Krigsmateriel får endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik"

Ovan formulering är ett direkt citat från regeringens skrivelse (2011/12:114, s. 5) och syftar till att tydliggöra det ramverk svensk vapenexport måste förhålla sig till. Under året 2011 uppgick svensk vapenexport till ett värde av ca. 13,9 miljarder kronor (Ikegami, 2013, s. 446), vilket i jämförelse med svensk vapenexport 2010, där värdet uppgick till ca. 13,7 miljarder kronor får ses som i stort sett oförändrad (2011/12:114, s. 6). Sverige exporterade 2011 krigsmateriel till totalt 58 länder, där de tre största mottagarländerna bestod av Thailand (3,0 miljarder kronor), Saudiarabien (2,9 miljarder kronor) och Indien (1,0 miljarder kronor) (2011/12:114, s. 6). Detta gjorde att Sverige 2011 var världens största vapenexportör räknat per capita (Ikegami, 2013, s. 446, Svenska Freds, 2012a). Framstående aktörer på i den svenska krigsmaterielsindustrin är bl.a. SAAB (flygplan, simulatorsystem), BAE Systems Bofors (artillerisystem, ammunition), BAE Systems Hägglunds (stridsfordon), Kockums (stridsbåtar, ubåtar) och Ericsson (radarsystem) (Svenska Freds, 2014a).

2.2 Reglering av svensk vapenexport

Den myndighet som regeringen delegerat granskning och kontroll av Sveriges försvarsexport är Inspektionen för Strategiska Produkter (ISP, f.d. Krigsmaterielsinspektionen) (1992:1300). ISP går under Utrikesdepartementet, och står således under utrikesministerns ansvarsområde (1995/96:31). ISP kan i tur ta hjälp i frågor om export av det rådgivande Exportkontrollrådet (EKR) i beslut. EKR är en parlamentariskt tillsatt grupp bestående av representanter från alla riksdagspartier (ISP, Exportkontrollrådet, 2014). Alla exportförfrågningar går via ISP som ser till att ett avgörande kommer till stånd; stödjes inte förfrågningen kan man inte gå vidare i processen. Den myndighet som arbetar för främjandet av svensk export av försvarsmateriel är Försvarsexportsmyndigheten (FXM), som på

uppdrag av regeringen företräder svenska staten i mellanstatliga exportaffärer (2010:654). I sitt uppdrag att verka främjande för svensk vapenexport har FXM lyckats mycket väl (Ikegami, 2013, s. 446).

2.3 Svensk tveksam vapenexport

Vårt arbete kommer till stor del att utgå ifrån två specifika fall där svensk vapenexport gått till länder vars politiska system starkt kan ifrågasättas i förhållande till de riktlinjer som gäller för svensk vapenexport. Dessa fall är däremot inte isolerade händelser i det att det råder tveksamhet inför att genomföra vapenaffärer med dem. För att illustrera detta faktum belyses nedan några andra fall av svensk vapenexport då ett ifrågasättande av huruvida länderna i fråga lever upp till riktlinjerna som exporten har att rätta sig efter, där Indonesiens invasion och ockupation av Östtimor är ett framstående fall. Sverige exporterade vapen redan på 70-talet, en export som fortsatte in på 90-talet (Motion 1993/94:U227, Motion 1996/97:U401, Svenska Freds, 1995, avsnitt 5.2). I konflikten mellan Nordirland och Storbritannien sålde och exporterade Sverige vapen till Storbritannien från 70-talets början, och exporten rapporterades 1995 ha uppgått till ett värde av 1,7 miljarder kronor (Svenska Freds, 1995, avsnitt 5.2). Innan Iran-Irak krigets utbrott, även känt som första persiska gulfkriget, hade Sverige exporterat vapen till Iran mellan 1976-1978, för att efter krigets utbrott exportera större mängder ammunition och sprängämnen till Irak för produktion av anti-personella minor (Motion 1991/92:U403, Svenska Freds, 1995, avsnitt 5.2). I samband med Falklandskriget, en konflikt som hade sin grund i en segdragen diplomatisk konfrontation mellan Storbritannien och Argentina angående kontrollen över Falklandsöarna, Sydgeorgien och Sydsandwichöarna, sålde och exporterade Sverige under 70-talet vapen till Argentina, och fortsatte att exportera vapen och militära terrängfordon till Storbritannien under kriget (Svenska Freds, 1995, avsnitt 5.2).

2.4 Bakgrund Indonesien

Indonesiens utrikespolitiska inriktning har sedan president Suharto tog över efter en kupp blivit starkt ifrågasatt av det internationella samfundet. Landets inriktning har diskuterats i svensk riksdag sedan man kunde skönja problemen på horisonten, och speciellt motion 1990/91:U602 är speciellt specifik i den utläggning man gör gällande de övergrepp som tagit plats under de första 15 åren av den Indonesiska ockupationen av Östtimor. Värt att notera är den omfattande vapenexport Sverige bedrev under dessa år till Indonesien, bestående av bland annat fartygskanoner

och luftvärnsrobotar som beräknats uppgå till ett värde av 600 miljoner kronor under en åttaårsperiod (Svenska Freds, 1995, avsnitt 5.2). I riksdagens utrikesutskott från 1989 medges följande:

“..Att dödsstraff används, misshandel av fångar förekommer, människor försvinner, rättssäkerheten är liten, domstolarna är inte fria utan korrumperade”
(Motion 1990/91:U602)

Kolonin Östtimor (Timor-Leste) hade sedan 1600-tal stått under portugisiskt styre, då de 1975 förklarade sin självständighet efter det att en ny portugisisk regering övertog makten genom en kupp i Portugal. Den nya regeringen visade lite intresse för kolonisationen av Östtimor, som efter en kort intern maktkamp förklarade sig självständigt - och blev kort därefter ockuperat och annexerat av Indonesien, vars territorium redan inkluderande Västtimor. Indonesien, som stod under president Suhartos styre legitimerades invasionen och annexeringen av Östtimor med anledning att man ville stoppa spridningen av en kommunism man ansåg Östtimors ledande oppositionsparti stå för; en anledning man internationellt sökte stöd för utan större framgång. Under ockupationen som varade i 25 år befaras en tredjedel av civilbefolkningen omkommit i strider och associerad svält. Återkommande övergrep på civilbefolkningen av den indonesiska armén var vanligt förekommande; 1991 markerade det övergrepp som i media kom att benämnas “The Santa Cruz Massacre” - där indonesiska säkerhetsstyrkor öppnade eld på en stor folkmassa civila timorianer med utgång att över 200 människor omkom. Detta fick som följd att USA fördömde den Indonesiska regeringens handlande (PERI).

2.5 Bakgrund Saudiaffären

2012 uppdagade reportrar ifrån Sveriges Radio Ekot regeringens långt skridna planer att bistå Saudiarabien i uppbyggandet och underhållet av en egen vapenindustri. Avslöjandet återges i boken Saudivapen av Bo-Göran Bodin och Daniel Öhman (2014). Saudiarabien, världens femte största importör av krigsmateriel (Trends in International Arms Transfers, Sipri, 2013), framförde önskan att man ville utveckla sin egna vapenindustri som länge varit underutvecklad (Bodin - Öhman, 2014, Saudivapen, s. 112, 116). I ett samarbetsavtal i mångmiljardsklassen ingånget 2005, av den dåvarande socialdemokratiska regeringen, upprättades projekt Simoom (Bodin - Öhman, 2014, Saudivapen, s. 26, 30, 35-37). Ett projekt som stred mot svenska regler för export av svensk krigsmateriel - och som efter avslöjandet bidrog till försvarsminister Sten Tolgfors (M) avgång (Bodin - Öhman, 2014, Saudivapen, s. 419-420, SVT, 2012a)

Den saudiarabiska regimen hade visat intresse för ett radarsystem utvecklat av Saab Electronic Defense Systems, Erieve, men försäljningen av detta kunde inte

slutföras och man var rädd att Saudiarabiens intresse skulle svalna helt (Bodin - Öhman, 2014, Saudivapen, s. 105, 117). En handelsdelegation bestående av bland andra kronprinsessan Victoria sändes till Saudiarabien 2004 med ambitionen att övertyga den saudiarabiska regimen till att slutföra affären. En affär som skulle innebära åtskilliga miljarder för svensk försvarsindustri (Bodin - Öhman, 2014, Saudivapen, s. 107). Det svenska kungahusets utskick av en prinsessa som representant i försäljningen av ett radarsystem kan tyckas märklig, men skulle visa sig vara avgörande. Kungahusets inblandning signalerade att den svenska regeringen var redo att satsa på ett samarbete. (Bodin - Öhman, 2014, Saudivapen, s. 114-115)

“Det viktigaste syftet med resan var att få tillträde till de högsta ledarna i Saudiarabien. Utan Victoria hade delegationen aldrig tagits emot av kronprins Abdullah och de högsta beslutsfattarna” (Bodin, Bo-Göran, 2014, citat till Expressen).

I överenskommelsen, så kallat MOU-avtal (memorandum of understanding) gjordes det klart att mot en order i mångmiljardklassen på radarsystemet Erieye, ville Saudiarabien ha stöd från Sverige gällande upprustningen av sin vapenindustri (Bodin - Öhman, 2014, Saudivapen, s. 112). Man ville från Saudiarabiens sida se att den statliga myndigheten Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) skulle leda arbetet (Bodin - Öhman, 2014, Saudivapen, s. 116), vilket skulle innebära regeringens inblandning och sanktionering av samarbetet. Under normala fall hade detta inte varit problematiskt; men de svenska riktlinjerna och restriktioner gällande vapenexport är tydliga (Bodin - Öhman, 2014, Saudivapen, s. 128). Sverige bör inte samarbeta med andra länder gällande krigsmateriel om det förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. (ISP, Riktlinjerna för export och samverkan, 2012). Misstankar fanns gällande ett bulvanupplägg där FOI skulle kunna leda arbetet utan att ha någon direkt inblandning på papper, som ovanstående uppgifter tydligt visar var ett krav från Saudiarabien, har generaldirektör Olof Lind tydligt dementerat (Bodin - Öhman, 2014, Saudivapen, s. 47). Man har i efterhand kunnat bevisa att fallet varit som befarat; ett bulvanföretag bildades med koppling till FOI: SSTI, för att kunna handlägga de krav som Saudiarabien hade för att ingå avtal med Sverige (Ikegami, 2013, s. 447, Bodin - Öhman, 2014, Saudivapen, s. 44-45, 47-48).

3 Argumentationsanalys

3.1 Indonesien

3.1.1 Bakgrund för det politiska läget

Nedan kommer vi att analysera en debatt som behandlar svensk vapenexport, i synnerhet till Indonesien, men för att få ett sammanhang att placera in denna i vill vi först ge en övergripande bakgrund av den svenska politiska strukturen vid tillfället. Debatten som vi kommer arbeta med ägde rum i november 1986. Vid denna tidpunkt styrdes Sverige av en socialdemokratisk minoritetsregering, och statsminister var Ingvar Carlsson. En stor och dramatisk händelse som naturligtvis kom att prägla året var mordet på statsminister Olof Palme som sköts på öppen gata i Stockholm i slutet av februari. Ingvar Carlsson var då vice statsminister och kom efter Palmes död att ta över som statsminister. Förutom Socialdemokraterna var även Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet och Vänsterpartiet Kommunisterna (Vänsterpartiet Kommunisterna beslutade om namnbyte till Vänsterpartiet på sin kongress 1990) representerade i riksdagen (Bergner, 2013, s. 291-292).

Läget i världen var även det dramatiskt annorlunda än situationen drygt 25 år senare, vid tidpunkten för den debatt vi kommer att arbeta med gällande svensk vapenhandel med Saudiarabien. Det kalla kriget mellan öst och väst hade inte tagit slut, och sovjetunionen var fortfarande intakt. Detta innebar naturligtvis att det i sveriges närområde fanns en helt annan närvaro av icke-demokratiska stater som inte längre finns idag. Baltikum var fortfarande en del av sovjetunionen och rakt söder om Sverige fanns Östtyskland.

3.1.2 Val av debatt

Den debatt vi har valt att arbeta med hölls i Riksdagen den 19 november 1986. Under denna debatt diskuterades bland annat alkoholpolitik och bilstöd till handikappade, men en stor del av debatten gick åt att avhandla svensk vapenexport, vilket vi givetvis har valt att fokusera på (Riksdagens Protokoll 1986/87:29, sidorna 84-101, anförande 76-98). Nedan kommer vi referera till

protokoll från Riksdagen endast med löpnummer samt anförandennummer alternativt sidnummer.

3.1.3 Tes

Inför genomförande av argumentationsanalys vill vi i enlighet med den teori kring just argumentationsanalys som presenteras i Bergström och Boréus identifiera en central tes kring vilken debatten kretsar (Bergström och Boréus, 2012, s. 95). Här finns en intressant avvägning att göra. Naturligt är att söka en tes som kan ses som grundläggande för hela debatten, men man kan även tänka sig att söka specifika teser hos respektive parti, teser som de sedan driver i sina argumentationer. Vi väljer att försöka hitta en tes som är grundläggande för hela debatten. När vi senare går igenom specifika replikskiften kommer vi även att identifiera underteser. Den övergripande tes vi kommer att jobba med är:

Sverige ska inte bedriva handel med krigsmateriel med Indonesien.

Senare kommer vi att göra ett försöka att generalisera de resultat vi får till att gälla för en vidare krets av länder.

3.1.4 Huvudsakliga argument från respektive parti

I följande sektion kommer de olika partiernas huvudsakliga argument att sammanfattas för att ge en klarare bild över vem som har tyckt vad i förhållande till tesen. Dessa kommer att redogöras i den kronologi i vilken respektive partis första anförande är gjort.

Folkpartiet (representerat av riksdagsledamot Rune Ångström)

Först ut i den del av debatten som handlar om svensk krigsmaterielexport är Folkpartiet. Folkpartiet är mycket försiktiga i sin argumentation. Inga starka konkreta argument framträder utan man får istället en bild av en avvaktande och defensiv inställning till att ta ställning starkt för eller emot (1986/87:29, anförande 77). Dock finns i debatten ett replikskifte mellan Folkpartiet och Vänsterpartiet Kommunisterna som vi kommer att återkomma till lite senare. Folkpartiet är sakliga när det gäller relationen mellan Sveriges möjlighet att ha ett starkt försvar och behovet av att exportera krigsmateriel (1986/87:29, anförande 77).

Centerpartiet (representerat av riksdagsledamot Görel Thurdin)

Till skillnad från Folkpartiet så är Centerpartiet något mer tydliga i sin ståndpunkt. I ljuset av att även tidigare borgerlig regering exporterade vapen till Indonesien är det viktigt för Centerpartiet att tydligt dela upp de olika affärerna, och därmed även ansvaret för dessa, mellan tidigare och nuvarande regering (1986/87:29 anförande 78). Centerpartiet är noga med att det avtal som är aktuellt vid tiden för debatten är den Socialdemokratiska regeringens ansvar, och detta är

också det som ger utrymme för Centerpartiet att vara kritiska (1986/87:29 anförande 78).

Vänsterpartiet Kommunisterna (representerade av riksdagsledamot Oswald Söderqvist)

VPK är kritiska till det faktum att Folkpartiet och Centerpartiet båda är kritiska till aktuell export av vapen till Indonesien, då de själva satt i en regering som bara några år tidigare godkände export till Indonesien (1986/87:29 anförande 79). VPK ifrågasätter inte på något sätt sakligheten i att Socialdemokraterna har gjort allvarliga fel i det att man har exporterat till Indonesien, och man är tydliga med att denna export bör upphöra (1986/87:29 anförande 81).

Socialdemokraterna (representerade av Sture Ericson)

Socialdemokraterna är inledningsvis något svepande i sin argumentation. De ondgör sig över att fattiga länder lägger stora summor pengar på vapen, men framhåller samtidigt att Sveriges roll i ett globalt perspektiv är ytterst marginellt. Istället pekar man på länder som Sovjet och USA (1986/87:29 anförande 84). Som regeringsparti sitter dock Socialdemokraterna i en position då de förväntas kunna motivera de beslut som de har fattat, och så även i detta fall.

Moderata Samlingspartiet (representerade av riksdagsledamot Margaretha af Ugglas)

I denna aktuella debatt har Moderaterna rollen av oppositionsparti, samtidigt som man inte verkar ha några större invändningar emot sittande regerings agerande (1986/87:29, anförande 96). Detta tar sig uttryck i vad som kan bedömmas som viss passivitet avseende just tillförandet av argument för partiets intresse i saken. Beträffande gällande regelverk har inte Moderaterna några problem med detta, och man poängterar även kopplingen att export är nödvändigt för att svensk vapenindustri ska fungera (1986/87:29, anförande 94, anförande 96).

3.1.5 Argumentationsväxlingar

I denna debatt förekommer tre argumentationsväxlingar där ordet går mellan olika partier som ger replik på varandras anföranden. De replikskiften som sker är dels ett mellan VPK och Fp, dels ett som inleds med ett anförande av S som sedan VPK, Fp och C ger repliker på. Alla dessa tre ger två repliker vardera och det finns även noterat i protokollet att de inte ägde rätt till ytterligare repliker (1986/87:29, andre vice talmannens uttalande på s. 99). Det sista replikskiftet äger rum mellan Moderaterna och Vänsterpartiet Kommunisterna.

Dessa tre argumentationsväxlingar kommer vi nu att bryta ner i mindre beståndsdelar med ambitionen att få en klarare bild av vilka argument som presenteras samt hur dessa bemöts. Vi kommer här att göra en uppställning av argumentationen enligt den pro et contra modell som presenteras i Bergström och Boréus på sidan 100 (Bergström - Boréus, 2012, s. 100). Förutom argument för

eller emot kommer vi även att benämna en del inlägg i debatten som premisser. Dessa inlägg är inte till sin natur argumentativa, utan mer av karaktär påstående (Bergström - Boréus, 2012, s. 102). Ett exempel på hur en debattstruktur med argument och premisser kan se ut finns i Bergström och Boréus (2012) på sidorna 104-105. För att få ett bra grepp om debattens gång är det viktigt med en förståelse för den syntax som används. Proargument betecknas med P (stort P) åtföljt av ett nummer. Contraargument enligt samma modell med stora C istället för P. Gällande premisser använder vi oss av följande modell. En premiss som till sin natur pekar mot en åsikt av pro-karaktär benämner vi pp (litet p för "premiss", följt av litet p för "pro"). På samma sätt benämns premisser som pekar mot en contraåsikt som pc. Även dessa numreras. Exemplelvis är argumentet som kodats som C1C1P1 nedan det första (därav ettan) contraargumentet mot det första contraargumentet mot det första proargumentet för tesen. Se vidare kring hur denna kodning fungerar på sidan 100 i Bergström och Boréus (2012). Låt oss börja med en uppställning av argumenten som används i replikskiftet mellan VPK och Fp. I detta replikskifte finns en tes som kan betraktas som en undertes till den större mer övergripande tesen som vi nämnt ovan. Tesen i detta aktuella replikskifte rör huruvida en av VPK lagd motion om att omedelbart upphöra med vapenexport till Indonesien ska stödjas eller ej. Givet denna tes innebär ett pro-argument att man menar att motionen ska stödjas, och ett contra-argument att man av inte vill stödja denna motion. Detta replikskifte återfinns i anförandena 79-83 (1986/87:29, anförandena 79-83).

VPK (P1): Sverige bör stoppa vapenexporten till Indonesien (1986/87:29, anförande 79). VPK har även en motion om detta, som resten av replikskiftet kommer att handla om.

Fp (C1P1): Svarar inte sakligt på frågan om vapenexporten, utan istället om VPK:s motion. Denna tänker man inte stötta med hänvisning till att man vill invänta pågående utredningar (1986/87:29 anförande 80).

VPK (C1C1P1): Oavsett vilka fel som må eller inte må ha begåtts (det som granskas i de granskningar som Fp hänvisar till) bör exporten till Indonesien upphöra då de är i väpnad konflikt (1986/87:29, anförande 81).

Fp (C1C1C1P1): Folkpartiet använder samma argument igen och menar att pågående utredningar ska inväntas (1986/87:29, anförande 82).

VPK (C1C1C1C1P1): Utredningarna på vilka Folkpartiet säger sig vilja vänta rör inte frågan om export till Indonesien (1986/87:29, anförande 83).

Först ut i nästa replikskifte är Socialdemokraterna, som i denna debatt alltså representerar regeringsmakten, och således även är de som bär det aktuella ansvaret för rådande situation med export till Indonesien. Argumentationen i replikskiftet handlar mer om hur den svenska lagstiftningen för vapenexport ska se ut, och mer specifikt hur de länder väljs ut som det exporteras vapen till (1986/87:29, anförande 84). Debatten här kommer att behandla Sveriges affärer med USA och Indonesien, och vi väljer där att fokusera på Indonesien. Den tes som vi väljer att arbeta med blir då: Det är rimligt att Sveriges export av vapen till Indonesien fortgår. Pro-argument kommer således att vara de argument som

stärker tesen, det vill säga argument för att Sverige ska fortsätta exportera vapen till Indonesien, och contra-argument blir de argument som inte tycker detta. Förutom detta finns det också en stridighet mellan S och borgerliga partier i denna argumentation. Det man debatterar är vem är mest skyldig i avseende svensk vapenexport till Indonesien.

S (C1): I tidigt skede i debatten är S mycket kritiskt till hur tidigare regering har agerat i sin handel med Indonesien (1986/87:29, anförande 84).

S (P1): Man konstaterar först generellt att Sverige måste exportera vapen för att kunna ha ett eget starkt försvar. Mer specifikt lyfter man fram att det skulle skada Sveriges trovärdighet att inte leverera de nu aktuella vapnen (1986/87:29, anförande 84).

S (P2): Vidare konstaterar man att de vapen som nu ska exporteras är av sådan typ att de inte utgör någon avgörande roll i aktuell konflikt (1986/87:29, anförande 84).

S (P3): Slutligen argumenterar man för vapenexporten med att konstatera att det i Indonesien inte längre råder någon akut krigssituation (1986/87:29, anförande 84).

Efter detta anförande gör VPK ett anförande. I detta ligger dock fokus på svenska vapenaffärer med USA (1986/87:29, anförande 85), vilket vi inte fokuserar på i detta arbete. Vi går således vidare med nästa inlägg i debatten, från Centerpartiet.

C (C1C1): Man argumenterar mot Socialdemokraternas argument att detta är ett arv från tidigare regering. Varje möjlig affär ska bedömmas utifrån den affärens premisser, inte i ljuset av tidigare (lyckade eller misslyckade) affärer (1986/87:29, anförande 86).

Fp (C2): Folkpartiet är mycket kritiska till hur S agerar idag (1986) i förhållande till den position man tillät sig ta i frågan när man under tidigare borgerlig regering var i opposition (1986/87:29, anförande 88).

S (C1): Man återvänder återigen frågan om den tidigare regeringen, och hur denna vid upprepade tillfällen beviljade export till Indonesien (1986/87:29, anförande 89).

VPK (C3): Även VPK pekar på Folkpartiets historia och de beslut som fattats under tidigare borgerlig regering. Med detta inte sagt att man tycker att Socialdemokraternas beteende nu är bra (1986/87:29, anförande 90).

Fp (C1C1): Menar att då de regler som finns idag (1986) är betydligt striktare än de som gällde när borgerlig regering stod bakom export till Indonesien så håller inte Socialdemokraternas argumentation, som i stora drag har bestått i att rikta uppmärksamhet mot tidigare regering och deras agerande (1986/87:29, anförande 91).

C (C1C1): Argumenterar än en gång för det faktum att nuvarande regering måste ta ställning, inte skylla på tidigare regering (1986/87:29, anförande 92).

S (C1C1C1): Hänvdar att detta rör sig om en komplettering, och att nuvarande regering således inte har något val förutom att fullfölja ingånget avtal (1986/87:29, anförande 93).

Det tredje replikskiftet är kortare, och sker endast mellan VPK och Moderaterna, och först ut är Moderaterna. Detta är också första gången i debatten som vi får höra från just Moderaterna. Detta skifte behandlar också snarare svensk vapenhandel med USA, snarare än med Indonesien, men även export till utvecklingsländer berörs. För detta korta skifte kan den tes kring vilket skiftet handlar om sägas vara: Är det rätt av Sverige att göra vapenaffärer med länder som befinner sig i väpnad konflikt? Utifrån denna tes är alltså ett pro-argument ett sådant som på något sätt rättfärdigar sådan handel, och ett contra-argument ett sådant som ställer sig emot detta.

M (P1): Moderaterna tycker att rådande bestämmelse och riktlinjer fungerar. Man menar vidare att även fattiga länder måste ha rätt till ett försvar (1986/87:29, anförande 94).

VPK (C1P1): Här menar man att det finns en motsättning att som Moderaterna gör säga sig stå bakom de regler som finns och samtidigt vara för export på det sätt som sker till USA (1986/87:29, anförande 95).

M (C1C1P1): Export är nödvändigt för att svenskt försvar och försvarsindustri ska fungera. Gällande frågan huruvida USA är i krigstillstånd eller inte ges ingen egentlig argumentation, utan man konstaterar endast att det råder delade meningar (1986/87:29, anförande 96).

VPK (C1P1): Man menar att det uppenbarligen finns en konflikt mellan de riktlinjer som finns, och de säkerhetspolitiska bedömningar man gör som ligger till grund för export. Efterfrågas gör en tydlighet gällande detta. Vad är det som ska gälla (1986/87:29, anförande 97)?

M (pp1): Är tydliga med att rådande regelverk ska följas (1986/87:29, anförande 98).

3.1.6 Sammanfattning

När vi sammanfattar debatten rörande svensk vapenexport till Indonesien är det en sak som står ut. Oviljan att ta ansvar. Socialdemokraterna poängterar att rådande situation i stora drag är ett arv från tidigare borgerlig regering (1986/87:29,

anförande 84, anförande 89), medan Centerpartiet och Folkpartiet är tydliga i sina ståndpunkter att sittande regering måste ta ansvar för den situation som är aktuell vid debattens tidpunkt (1986/87:29 anförande 86, anförande 91). Detta är en viktig observation som vi kommer att få anledning att återvända till senare i arbetet.

3.2 Saudiarabien

3.2.1 Bakgrund för politiska läget

För att ge en större möjlighet att se den andra debatten argumentationsanalysen behandlar i en större kontext, vill vi likt i fallet med Indonesien ge läsare en övergripande bakgrund av den politiska struktur som rådde i Sverige vid tillfället debatten ägde rum. Debatten som analyseras nedan behandlar det samarbetsavtal som tidigare socialdemokratiska regeringen Persson II ingick med Saudiarabien, och debatten tog plats den 11 April, 2012. Vid tidpunkten styrdes Sverige av en borgerlig minoritetsregering ledd av den moderata statsministern Fredrik Reinfeldt. Utmärkande för den svenska inrikespolitiken året 2012 var att det socialdemokratiska partiet fick en ny partiordförande: Stefan Löfven, fd. ordförande för IF Metall, efter det att omfattande kritik framförts mot dåvarande socialdemokratiska partiledare Håkan Juholt som avgick i januari 2012. En händelse som tog plats efter att den berörda debatten om Saudiarabien hade ägt rum, men som kom att skapa stora rubriker var den s.k. "järnrörsskandalen" som blev höstens stora politiska skandal. Svenska nyhetstidningar publicerade filmer som visade en grupp framstående politiker från Sverigedemokraterna beväpna sig med järnrör och riktade skällsord mot kvinnor och invandrare. Årets största inrikespolitiska avslöjande stod Sveriges Radio Ekot för, som kunde påvisa att regeringen hade långt gående planer med Saudiarabien att bistå i byggandet av en vapenfabrik, vilket har föranlett detta arbete. (SVT, 2012b).

Utrikespolitiskt var det utmärkande den europeiska skuldkrisen med Tyskland, Grekland och Spanien som framstående aktörer, vilket hade långt gående konsekvenser för resterande medlemsländer i EU. I mellanöstern kunde man följa ojämn utveckling, dels nådde den demokratiseringsvåg som haft start 2010 Egypten, som höll sitt första demokratiska val på över 60 år. Mindre positiva trender kunde man däremot se i bl.a. Syrien där presidenten gick i klinch med den egna befolkningen och inledde omfattande bombningar mot denna. (SVT, 2012b).

3.2.2 Val av debatt

Vid debatt i Riksdagen den 11 April, 2012 debatterades den då aktuella situationen rörande vapensamarbete med Saudiarabien. Debatten behandlade även

nordiska gränshinder och sociala avgifter, men vi kommer givetvis att fokusera på de anföranden som handlar om svensk vapenexport, och framförallt svensk vapenexport i ljuset av den överenskommelse regeringen har med Saudiarabien. Representerad i debatten är alla riksdagspartier: Vänsterpartiet, som begärt att frågan lyfts i riksdag, Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet, Miljöpartiet, Kristdemokraterna, Folkpartiet och Sverigedemokraterna. (Riksdagens protokoll 2011/12:94).

3.2.3 Tes

Den grundläggande tesen vi väljer att arbeta med i vår analys för debatten som återfinns i protokoll 2011/12:94 lyder:

Det är inte rimligt att Sverige exporterar vapen till Saudiarabien.

Tesen illustreras mycket tydligt i debattens första anförande från vilket vi hämtar följande citat av (V) Jonas Sjöstedt (2011/12:94 anförande 57):

“Över debatten vilar också den övergripande frågan: Är det rimligt att vi exporterar vapen till diktaturer?”

Givet det faktum att Sverige kontinuerligt bedrivit vapenhandel med icke-demokratiska stater sedan ovan nämnd och behandlad debatt från 1986, är det rimligt att arbeta utifrån vald tes. Enligt pro et contra modell kommer således pro-argument vara de som ställer sig stödande till tesen, och därmed kritiska till att Sverige exporterar vapen till diktaturer. Contra-argument representerar då givetvis motstånd till tesen.

3.2.4 Huvudsakliga argument från respektive parti

I följande sektion kommer de olika partiernas huvudsakliga argument att sammanfattas för att ge en klarare bild över vem som har tyckt vad i förhållande till tesen. Vi kommer likt ovan presentera dessa i den kronologiska ordningen som respektive partis första anförande är gjort.

Vänsterpartiet (representerat av partiledare Jonas Sjöstedt)

Vänsterpartiet är väldigt tydliga gällande sina framtida önskemål gällande vilken inriktningen svensk vapenexport ska tillåtas ta; som direkt motståndare till all form av svensk vapenexport delar endast Miljöpartiet samma agenda, och det är således dessa två partier som utmärker sig i debatten som de framstående kritikerna till dagens svenska vapenexport. (2011/12:94 anf 64). Det finns utrymme att här diskutera politiskt baggage, då de två partier som tydligast profilerar sig emot vapenexport är de enda två riksdagspartier som inte har varit delaktiga i vapenexportsbeslut tidigare, och således kan det tänkas att det finns ett

större utrymme för kritik - man har inte varit delaktig tidigare och har aldrig tvingats ställa sig bakom tidigare beslut - ett tabula rasa gällande politiskt baggage. Vänsterpartiet är mycket kritiska till samarbetet med Saudiarabien då de anser att svensk vapenexport till repressiva regimer inte kan legitimeras på demokratiska grunder. I synnerhet är det helt oacceptabelt att göra affärer med icke-demokratier av denna sort, som just i fallet Saudiarabien (2011/12:94 anförande 64). Man vill också uppmärksamma ett återkommande problem gällande den ansvarsförflyttning i vapenexportsfrågan som man menar de fyra allianspartierna vill göra gällande, men som ingen vill lyfta (2011/12:94 anförande 57, anförande 64, anförande 72). Hur motiveras försvarsminister (M) Sten Tolgfors avgång ifall man går på den linje Moderaterna distinkt klarlägger: ingen fabrik - ingen skandal? (2011/12:94 anförande 72) Man vill se ett demokratikriterium införas, och vapenexport måste vara underordnad krav på demokrati och frihet. Tre möjliga krav för framtida export ställs upp: ingen export till diktaturer, ingen export till länder som inte lever upp till krav på mänskliga rättigheter, ingen export till länder i väpnad konflikt (2011/12:94 anförande 80)

Moderaterna (representerat av utrikesminister Carl Bildt)

Moderaterna är mer försiktiga i sin argumentation och återkopplar till föregående regeringen Persson II som den regering som faktiskt realiserat avtalet - den borgerliga regeringen som avlöste regering Persson II har endast följt praxis och hedrat den överenskommelse som de menar är vts ner (2011/12:94 anf. 58). Sveriges möjlighet att exportera vapen till andra länder är dessutom en absolut förutsättning för att det egna försvaret ska hålla önskvärd kvalitet och rätten att försvara sig är en internationellt goddagen sådan (2011/12:94 anf. 58). I juridiskt avseende menar man att man till fullo följt de lagar och regelverk som finns, det har inte gjorts felaktigheter i processen. Man vill också speciellt poängtera att sakfel som kan ha haft negativ inverkan på hur svensk vapenhandel med Saudiarabien uppfattats, nämligen den påstådda fabrik för nyproduktion faktiskt aldrig existerat, utan det har handlat om en anläggning för renovering och modifikation av redan existerande materiel ((2011/12:94 anf. 58, anf. 66, anf. 74, anf. 82) Däremot öppnar man för nya diskussioner gällande det regelverk man har att rätta sig efter, vilket skulle kunna innebära nya förutsättningar för svensk vapenexport i framtiden (2011/12:94 anf. 58). Moderaterna talar också om vikten av att behålla goda utrikespolitiska relationer med Saudiarabien, speciellt med tanke på den arabiska våren och den svenska utlandsmission som då opererade i den närliggande Adenviken (2011/12:94 anf. 82)

Socialdemokraterna (representerat av riksdagsledamoten Urban Ahlin)

Socialdemokraterna är om än mer diffusa i det ställningstagande de gör gällande vapenexport; där man å ena sidan argumenterar för att nuvarande avtalsupplaga är för omfattande, å andra sidan inte vill ge några löften gällande en omprövning vid ett eventuellt maktskifte 2014 (2011/12:94 anförande 59). Man går på samma linje som Moderaterna och ger uttryck för det kan leda till utrikespolitiska konsekvenser, och poängterar att Socialdemokraternas intresse i frågan gäller den juridiska aspekten av svensk vapenexport: hur bör regelverket se

ut i framtiden (2011/12:94 anförande 59)? Man påpekar att den sittande regeringen måste ta ansvar för de avtal som gäller nu, och att man inte kan av bekvämlighet åberopa ansvarsfrihet och att man endast "följer praxis". Detta kan uppfattas som att man indirekt menar att avtalen bör omvärderas (2011/12:94 anförande 59, anförande 75). Socialdemokraterna påpekar att de framfört krav gällande en tuffare lagstiftning för svensk vapenexport, något man menar att man inte fått respons på (2011/12:94 anförande 75). Detta är också målande för att beskriva den positiva inställning partiet delar gällande svensk vapenexport, likt Moderaterna menar man att det är en förutsättning för att bibehålla ett eget starkt försvar (2011/12:94 anförande 59, anförande 67). Dock påpekas det att vapenexporten måste ske i överensstämmelse med de utrikespolitiska mål Sverige har, vilket får fallet Saudiarabien att framstå som en oklarhet (2011/12:94 anförande 59, anförande 67). Däremot ställer man sig positiva till ett säkerhetssamarbete med Saudiarabien, argument som till stor del påminner om de argument Moderaterna framför i samma fråga (2011/12:94 anförande 67, anförande 75). Socialdemokraterna sätter slutligen fingret på något som oundvikligen får ses som en fallgrop för regeringen, och i synnerhet Moderaterna. Om det nu är som Moderaterna menar, att det föreligger ingen skandal - varför har då den moderata försvarsministern Sten Tolgfors tvingats avgå som en följd av uppdragandet av affären med Saudiarabien (2011/12:94 anförande 59, anförande 67)?

Miljöpartiet (representerat av språkrör Åsa Romson)

Miljöpartiet tar en aggressivare inställning i debatten och likt Vänsterpartiet så delar man uppfattningen att all svensk vapenexport bör upphöra (2011/12:94 anförande 60). Man kritiserar det förfarande som Moderaterna och Socialdemokraterna menar är utrikespolitisk praxis; förlängningen av redan ingångna avtal med andra nationer (2011/12:94 anförande 60, anförande 68). Dessa avtal, menar Miljöpartiet, måste vara föremål för ständig revision då analysen de gör av omvärlden är att den är föränderlig - och således måste innehåll i utrikespolitiska avtal få vara av samma karaktär för att passa det ständigt föränderliga globala politiska klimatet (2011/12:94 anförande 60). Miljöpartiet gör ett normativt ställningstagande och med ledord som *demokrati*, *solidaritet* och *mänsklig värdighet* menar de till att lagstiftning gällande svensk vapenexport bör grunda sig i mer humana värden än ekonomiska intressen (2011/12:94 anförande 60, anförande 68, anförande 76). Vidare kritiserar Moderaternas uttalande att skandalen aldrig varit en skandal, där Miljöpartiet för åsikten att skandalen de facto är en skandal på grund av den brist av ansvarstagande som man tycker varit utmärkande för regeringspartierna (2011/12:94 anförande 68, anförande 76).

Folkpartiet (representerat av riksdagsledamot Allan Widman)

Folkpartiets intar en intressant position i frågan. Samtidigt som man sitter i den regering som faktiskt är senast ansvarig för affärerna med Saudiarabien så är man kritiskt inställd till det förfarande som skett i affären med Saudiarabien (2011/12:94 anförande 61, anförande 69, anförande 77). Likt Moderaterna, menar

man att den stora delen av ansvarsbördan ligger på föregående socialdemokratiska regering Persson II (2011/12:94 anförande 61). Däremot ställer sig Folkpartiet fortsatt kritiska av svensk vapenexport till diktaturer (2011/12:94 anförande 69). Man efterfrågar, likt Miljöpartiet och Vänsterpartiet, en större öppenhet i beslutsprocesser och införandet av ett demokratikriterium som vägledande för framtida export av svenska vapen (2011/12:94 anförande 69). Huvudsakligen så ställer man sig någonstans i mitten; man efterfrågar mer transparens och öppenhet i beslutsprocesser(2011/12:94 anförande 69). Man för specifikt fram den demokratiskt positiva utvecklingen av svensk vapenexport man menar faktiskt ägt rum under den senaste borgerliga regeringen (2011/12:94 anförande 77). Samtidigt kritiserar man något oförsiktigt, olikt de andra partierna i regeringsställning, valet av Saudiarabien som samarbetsland (2011/12:94 anförande 61, anförande 77). Det demokratikriterium som förespråkas av bland annat Folkpartiet hade förmodligen lett till en diskvalificering av Saudiarabien för framtida vapenexport (2011/12:94 anförande 69).

Centerpartiet (representerat av riksdagsledamot Kerstin Lundgren)

Centerpartiets ställning i frågan är likt Moderaternas, mer försiktig. Man lägger stor vikt vid att det avtal man idag står med är en konsekvens av regeringen Persson II:s beslutsfattande (2011/12:94 anförande 62, anförande 70, anförande 78). Intressant är att man delar Moderaternas uppfattning om att det som diskuteras i mångt och mycket är ett icke-problem - man diskuterar något som förvisso kunde blivit av, men som aldrig blev av (2011/12:94 anförande 62). En viss dualism i ställningen blir uppenbar då man argumenterar för att rådande avtal är något som föregående regering snarast bör lastas för, inte den nuvarande, samtidigt som man är tydlig med att den svenska vapenexporten är helt nödvändig för att kunna bibehålla ett starkt försvar (2011/12:94 anförande 62, anförande 78). Däremot tydliggör Centerpartiet inte här sin ställning i huruvida de förespråkar förändringen i avtal med Saudiarabien eller inte; de skjuter upp ett avgörande tills dess att man på nytt utvärderat resultaten av det nuvarande avtalet (2011/12:94 anförande 70).

Sverigedemokraterna (representerade av riksdagsledamot Mikael Jansson)

Sverigedemokraternas inställning i frågan om svensk vapenexport till Saudiarabien är delad; dels anser man att valet av just Saudiarabien är ett problem med tanke på den utbredda islamismen (2011/12:94 anförande 63), men man ser samtidigt att svensk vapenexport är helt nödvändig för bibehållandet av ett starkt försvar (2011/12:94 anförande 63, anförande 79). Centralt för Sverigedemokraterna är en arbetsrelaterad ingång i retoriken som kan kännas igen i de borgerliga partierna - frågan om antalet arbetstillfällen svensk vapenindustri står för, vilket de menar indirekt omfattar ca. 100 000 arbetstillfällen (2011/12:94 anförande 63). Argumentationsmässigt håller Sverigedemokraterna liknande linje med Moderaterna. Det har aldrig byggts någon fabrik, utan den kritik opposition framför gäller endast en förstudie som funnits med i avtalet (2011/12:94 anförande 71, anförande 79). Man anser att rådande regelverk och kontrollmöjligheter av den svenska vapenexporten är mycket goda (2011/12:94

anförande 63, anförande 71, anförande 79). I ansvarsfrågan anser Sverigedemokraterna, liksom Moderaterna, att den socialdemokratiska regeringen Persson II är den ansvarsbärande regeringen och att nuvarande regering är bundet att följa upp rådande avtal (2011/12:94 anförande 63, anförande 71, anförande 79).

Kristdemokraterna (representerade av riksdagledamot Désirée Pethrus)

Kristdemokraterna definierar Saudiarabien som en icke-demokrati, och ställer sig mycket kritiska till att avtal från första början ingåtts med Saudiarabien (2011/12:94 anförande 65). I ljuset av att Kristdemokraterna vid uttalandet är ett regeringsparti kan uttalandet i viss mån ses som dramatiskt då, liksom Folkpartiet, sitter de i den regering som senast bär ansvaret för den fortsatta vapenexporten till Saudiarabien. Man efterlyser att demokrati får ett större fokus i hur avtal av den här karaktären fattas i framtiden (2011/12:94 anförande 65, anförande 73). Detta är faktorer som är centrala i den utrikespolitiska gärningen från Sverige, och således även centrala i denna fråga, då Sveriges utrikespolitiska agenda ska vara ledsagande i alla utrikespolitiska affärer (2011/12:94 anförande 65). Man efterfrågar även mer transparens och ett större mått öppenhet från de kontrollerande och bestämmande organ som hanterar och avgör frågor gällande svensk vapenexport (2011/12:94 anförande 73). Den praxis rådande ingångna avtal som Moderaterna och Sverigedemokraterna tydligast framhåller som anledningen till att avtal får fortlöpa borde åsidosättas i fall likt Saudiarabien, då man menar att samverkan med andra länder måste få stå i relation till hur utveckling tar sig i dessa länder (2011/12:94 anförande 73). Detta lämnar utrymme för införandet av ett demokratikriterium vid framtida avvägningar i liknande fall som Saudiarabien (2011/12:94 anförande 73).

3.2.5 Argumentationsväxlingar

Nedan följer en uppställning där centrala argument ställs upp i samma ordning som anförandena i debatten, och kategoriseras som pro, contra eller premiss enligt samma modell som i ovan behandlas debatt.

V (pp1): Vänsterpartiet tycker inte att Sverige ska exportera till diktaturer, och ställer sig således positiva till tesen (2011/12:94, anförande 57).

M (C1): För att Sveriges försvar ska fungera krävs export av vapen (2011/12:94, anförande 58).

M (pc1): Gällande regler har följts (2011/12:94, anförande 58).

M (C2): Svensk trovärdighet kräver att Sverige lever upp till ingångna avtal (2011/12:94, anförande, 58).

S (P1): Saudiarabien är icke-demokratiskt och riksdagen vill inte längre sälja vapen till Saudiarabien (2011/12:94, anförande 59).

S (C1): Man instämmer i att svenskt försvar kräver en export (2011/12:94, anförande 59).

MP (P2): Kravet på demokrati ekar tomt om inte Sveriges agerande i frågan uppdateras kontinuerligt och följer den utveckling som sker i världen (2011/12:94, anförande 60).

MP (P3): Saudiarabien bromsar inhemsk demokratisering (2011/12:94, anförande 60).

FP (pp2): Svenskt näringsliv har haft alldeles för stort inflytande över det avtal som slutits (2011/12:94, anförande 61).

C (C2): Ett ingånget avtal måste respekteras (2011/12:94, anförande 62).

C (C1): Som tredje parti lyfter även Centerpartiet att det svenska försvaret behöver exporten (2011/12:94, anförande 62).

SD (P3): Saudiarabien bryter mot mänskliga rättigheter, och det råder en farlig islamism i landet. Saudiarabien bör inte längre ses som stabilt (2011/12:94, anförande 63).

SD (C2): Det är inte bra för Sverige att bryta avtal, och därför bör samarbetet med Saudiarabien fortskrida hela avtalstiden (2011/12:94, anförande 63).

V (P1, P3): Brott mot mänskliga rättigheter förekommer och Saudiarabiens regim är en diktatur. Vänsterpartiet vill se lagförändringar som skulle göra export till länder som Saudiarabien fullständigt uteslutna (2011/12:94, anförande 64).

KD (C1): Även KD lyfter att det svenska försvaret för att fungera bra behöver en viss export (2011/12:94, anförande 65).

KD (P1, P3): KD för ett resonemang som i mångt och mycket liknar det som V nyss fört rörande brott mot mänskliga rättigheter och bristen på demokrati (2011/12:94, anförande 65).

KD (P1pp2): Beslut ska fattas baserade på politiska värden, inte utifrån ekonomiska intressen (2011/12:94, anförande 65).

M (pc2): Det har aldrig byggts någon fabrik, således finns det ingen skandal (2011/12:94, anförande 66).

M (pc1): De beslut som har fattats har varit i linje med de regler och bestämmelser som finns (2011/12:94, anförande 66).

S (C3): Med tanke på svensk närvaro i Adenviken finns det konkreta anledningar att ha ett samarbete med Saudiarabien (2011/12:94, anförande 67).

MP (P4): Export till Saudiarabien leder i förlängningen till att de krafter som ställer sig emot demokratirörelser, exempelvis det arabiska våren, stärks (2011/12:94, anförande 68).

MP (pp3): Det behövs mer öppenhet och ansvarstagande i frågor som rör vapenexport (2011/12:94, anförande 68).

MP (pp4): Regeringar, oavsett politisk färg, måste ta ansvar och sluta skylla på föregående regering (2011/12:94, anförande 68).

Fp (C1P1): Specifikt riktar sig Fp här mot S, som säger sig vara emot export till diktaturer, men samtidigt inte kan säga att en S-ledd regering skulle agera annorlunda (2011/12:94, anförande 69).

C (C4): Saudiarabien är en viktig aktör att ha ett fortsatt samarbete med (2011/12:94, anförande 70).

SD (C1pp3): Försvarsverksamhet och frågor som rör denna är inte alltid möjliga att hantera i öppenhet (2011/12:94, anförande 71).

SD (P1pc1): Enligt SD har Amnesty visat att de regler som finns i Sverige idag gällande export av vapen fungerar (2011/12:94, anförande 71).

SD (P1pc2): Det enda som finns är en förstudie, inte någon faktiskt fabrik (2011/12:94, anförande 71).

V (pp5): Att den politik som idag förs faktiskt förs är någon som alla i regeringen ingående partier måste stå till svars för (2011/12:94, anförande 72).

KD (P1, P3): Man återkommer till det resonemang man fört tidigare. Det som ska vara i fokus för svensk utrikespolitik, och således ligga till grund för de beslut som fattas, måste vara värden som mänskliga rättigheter och demokrati (2011/12:94, anförande 73).

KD (P1pp3): Även om vissa frågor är av känslig natur måste man i alla fall i efterhand kunna delge viss information (2011/12:94, anförande 73).

KD (P2): Det måste vara så att om läget i ett land med vilket Sverige gör vapenaffärer dramatiskt förändras, så måste Sverige ha möjlighet att anpassa sin politik till det nya läget omgående (2011/12:94, anförande 73).

M (pc1): Moderaterna återvänder till det faktum att inga lagar har brutits (2011/12:94, anförande 74).

M (pc2): Återigen får vi höra från Moderaterna det faktum att det inte finns någon byggd fabrik, och därmed har ingen skandal ägt rum (2011/12:94, anförande 74).

S (pp4): Socialdemokraterna gör ett ställningstagande i det att man menar att lagstiftning måste ses över för att försvåra export av vapen till diktaturer (2011/12:94, anförande 75).

MP (pp5): Miljöpartiet menar att det är en självklarhet att alla de som sitter i regeringen också måste ta ansvar för den politik som regeringen för (2011/12:94, anförande 76).

MP (pp6): Det finns ett problem i att trots att regelverken kring vapenexport redan idag innehåller ett språk som talar om mänskliga rättigheter hjälper det föga om dessa regelverk inte följs (2011/12:94, anförande 76).

MP (P1P4): Det är omöjligt för Sverige att sälja vapen till diktaturer och samtidigt säga sig värna värden som demokrati och fred (2011/12:94, anförande 76).

MP (P1P1P4): Detta då det är grundläggande att det sätt på vilket diktaturer använder sina vapen inte kan accepteras (2011/12:94, anförande 76).

FP (C5): Att välja att göra vapenaffärer med just Saudiarabien var ett dåligt beslut. Svenskt beroende av Saudiarabien för vårt inhemska försvar torde vara som störts mycket litet (2011/12:94, anförande 77).

C (C1pp4): Återigen får vi höra hur tidigare regering har ett ansvar när det kommer till det faktum att det finns ett samarbete med Saudiarabien (2011/12:94, anförande 78).

C (C6): Om man vill ha ett svenskt försvar som inte endast har materiel som Sverige har importerat så är det orimligt att säga nej till vapenexport (2011/12:94, anförande 78).

SD (P1pc1): Man återvänder till att den kontroll som finns idag fungerar väl (2011/12:94, anförande 79)

SD (C1): Ytterligare ett inlägg i debatten som poängterar relationen mellan ett starkt svenskt försvar och en stark försvarsindustri (2011/12:94, anförande 79).

V (P5): Med tre tydliga krav på mottagarländer: respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och ej inblandning i krig är det uppenbart att Sverige inte kan exportera till Saudiarabien (2011/12:94, anförande 80).

KD (P1pp2): Ett agerande som drivs av ekonomiska incitament riskerar att bidra till ett förtroendetapp för Sverige (2011/12:94, anförande 81)

KD (P6): Det kan aldrig vara aktuellt för Sverige att exportera vapen till ett land om risk föreligger att vapnen kan användas mot den egna befolkningen (2011/12:94, anförande 81).

M (pc3): Betonar att det inte rör sig om en fabrik, utan om en anläggning för att jobba med redan befintliga vapen (2011/12:94, anförande 82).

M (pc2): Dock är ingen fabrik byggd, och Moderaterna återvänder till detta och menar att det därför inte finns någon skandal (2011/12:94, anförande 82).

3.2.6 Sammanfattning

När vi sammanfattar de stora dragen i debatten om vapenexport till Saudiarabien tar vi fasta på följande. Även här (liksom i fallet med Indonesien på 80-talet) pekas ansvar bakåt, på föregående regering (2011/12:94, anförande 58, anförande

62, anförande 78). Detta kritiserar och ansvarsfrågan aktualiseras (2011/12:94, anförande 68). Moderaternas argumentation består i stora drag i det faktum att eftersom ännu ingen fabrik har byggts, så är det fel att prata om en skandal (2011/12:94, anförande 66, anförande 74, anförande 82). Man kan även observera att det inte verkar råda full enhet i regeringen kring hur man ska förhålla sig till den här typen av samarbete med ett land som Saudiarabien, vilket kan exemplifieras med anförandena 65 och 73 (2011/12:94, anförande 65, anförande 73).

3.3 Jämförelse mellan debatt 1986/87:29 och debatt 2011/12:94

Efter att ha analyserat de båda debatterna är det ett par observationer som är av extra stort intresse när vi går vidare. Det första är ansvarsfrågan. Såväl Socialdemokraterna på 1986 som regeringspartierna 2012 har mycket svårt att förklara de båda två vapenaffärerna. Flykten tas till att helt enkelt peka på föregående regerings ansvar. Vi kan även notera att argumentationen som förs av regeringspartier när tveksamma vapenaffärer avhandlas inte skiljer sig nämnvärt när vi jämför hur Socialdemokraterna debatterade 1986 och hur allianspartierna (möjligen med undantag för KD) argumenterar 2012. Här är det på sin plats med en återkoppling till vår frågeställning. Utifrån de resultat vi fått fram finns det skäl att tro att argumentationen som förs i försvar av svensk tveksam vapenexport inte skiljer sig nämnvärt beroende på om det är en socialdemokratisk regering eller en borgerlig.

4 Avslutning

4.1 Fortsatt analys med återkoppling till teori samt slutsatser

I detta avslutande kapitel vill vi behandla ett par intressanta observationer.

Först ut är att återkoppla till och göra ett försöka att generalisera det faktum att det visade sig var små skillnader i hur en socialdemokratisk respektive borgerlig regering hanterade debatter kring tveksamma vapenaffärer. I ljuset av hur Indonesien som land fungerade på 80-talet och Saudiarabien 2012 är det naturligtvis ytterligt svårt att på ett trovärdigt sätt försvara export av vapen till dessa länder. Därför är det kanske inte så förvånande att de personer som i någon mån är ålagda att göra detta får det svårt, och gärna pekar på hur föregående regering har skuld i aktuell situation. Sättet på vilket dessa länder har styrts eller styrs är problematiskt om man har i åtanke de riktlinjer som finns för svensk vapenexport. Här är det dock viktigt att poängtera ISP:s riktlinjer för vapenexport är just riktlinjer.

Den starka svenska försvarsindustrin var länge den garant som säkerställde att Sverige har haft råd med den neutralitets-politik som varit utmärkande för svensk utrikespolitik. Regeringspartierna, och i synnerhet de borgerliga partierna framhäver vikten att för att bibehålla ett starkt nationellt försvar så är den svenska vapenexporten fundamental. De går så långt att säga att de argument som menar till att upphöra med all svensk vapenexport hade inneburit det egna försvarets kollaps (se behandlade debatter ovan). Tvärt emot visar Ikegami på att Sveriges omfattande vapenexport till utomeuropeiska länder snarare har verkat för att urholka det nationella försvaret då det inhemska behovet av krigsmateriel blivit så försvinnande litet att den ekonomiska vinningen nu finns att finna i utomlands.

Påpekas bör att det svensk export av krigsmateriel till demokratiskt tveksamma stater per automatik ställer Sverige som demokrati i en tuffare sits än om dessa demokratiskt tveksamma länder inte besuttit det högteknologiska armament som Sverige säljer (Ikegami, 2013, s. 449-450).

Här är det även på sin plats med en återkoppling till lite av den teori som nämns i 1.3 ovan. Först ut är en återkoppling till begreppet accountability. Beträffande att ta ansvar verkar intresset för att göra det vara begränsat, och som nämnts ovan väljer man ibland istället att peka på tidigare regering. I avseende

demokratiperspektivet kan man fråga sig om tillräckligt ansvar har utkrävts av ansvariga politiker i de båda fallen vi arbetat med. Kanske kan vi se Tolgfors avgång i fallet Saudiaffären som ett sådant ansvar. I de fall som vi har behandlat här ter sig "the problem of many hands" kunna vara ett stort problem. Då många olika aktörer är inblandade i den svenska vapenexporten på olika sätt kan detta skapa ett problem om man vill utkräva ansvar. Vems fel var det egentligen att det blev som det blev?

Avseende transparens så är det intressant att fundera kring de två olika transparensmodellerna rationale och process (se 1.3 ovan). Kan man tänka sig att det vid någon tidpunkt efter att beslut redan var fattade fanns en möjlighet för ansvariga politiker att genom en stark motivering ändå skapa förtroende för att rätt beslut var fattade, det vill säga enligt modellen transparency rationale?

En intressant framtida forskningsfråga kan vara på vilket sätt Miljöpartiet påverkas av att sitta i regering. Kommer de att klara att hålla den legitimitet de önskar i frågor där de har tydliga åsikter? Eller kommer Miljöpartiet kompromissa bort den eventuella immunitet partiets profilering i för partiet centrala frågor kan ha genererat? Hur skulle framtida debatter se ut ifall alla partier delade skuld i den vapenexport som Sverige bedriver? Finns det en risk att förlora spridningen av åsikter som garanterar att vapenexportsdebatten inte tillåts bli för monoton?

En intressant aspekt av svensk vapenexport är Sveriges roll i att stärka demokratiska värderingar i andra länder (2011/12:94, anförande 60, anförande 65). Här kan man ställa sig frågan vilken påverkan införandet av vapen har i ett land? Shannon Lindsey Blanton menar att en ökad vapenarsenal riskerar att ha negativ påverkan på en demokratiprocess. Detta via en allt starkare militär (Blanton, 1999, s. 423).

En sista observation som förtjänar uppmärksamhet är sättet på vilket partier som varken sitter i eller har suttit i regeringar ansvariga för vapenhandel har en helt annan tydlighet i sin argumentation. Vi tänker särskilt på VPK 1986 och Vänsterpartiet och Miljöpartiet 2012. Utan det politiska bagage som det innebär att ha delat ansvar för vapenexportbeslut som svenska regeringar har fattat, saknar deras motståndare i debatten den möjliga hållhaken av att hänvisa tillbaka till gamla regeringars beslut när de argumenterar för sin sak. I bemärkelsen möjlighet att argumentera mot Vänsterpartiet eller Miljöpartiet baserat på gamla synder (något som vi ovan sett mycket av i skyllande på tidigare regeringar) besitter Vänsterpartiet och Miljöpartiet här en viss typ av immunitet i debatten. Exemplet svensk vapenexport öppnar upp för att ställa frågor kring inom vilka andra politiska områden olika riksdagspartier (i och med avsaknad av bagage) kan ha en viss nivå av immunitet i debatten.

5 Referenser

5.1 Primärmaterial

Riksdagens protokoll 1986/87:29.

Riksdagens protokoll 2011/12:94.

Motion 1990/91:U602. *Östtimor och Västpapua*. Stockholm: Miljöpartiet.

Motion 1993/94:U227. *Indonesien och Östtimor*. Stockholm: Socialdemokraterna.

Motion 1996/97:U401. *Vapenexporten*. Stockholm: Miljöpartiet.

Motion 1991/92:U403. *Den svenska och internationella vapenhandeln*. Stockholm: Socialdemokraterna.

Skrivelse 2011/12:114. *Strategisk exportkontroll 2011 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden*. Stockholm: Utrikesdepartementet.

Förordning 2010:654. *Förordning (2010:654) med instruktion för Försvarsmyndigheten*. Stockholm: Försvarsdepartementet.

Proposition 1995/96:31. *Ny myndighet för kontroll över krigsmateriel och andra strategiskt känsliga produkter*. Stockholm: Utrikesdepartementet.

SFS 1992:1300. *Lag (1992:1300) om krigsmateriel*. Stockholm: Utrikesdepartementet.

5.2 Sekundärmaterial

Sveriges Television, ”Sten Tolgfors Avgår”, 2012a. [Elektronisk] Hämtas: <http://www.svt.se/nyheter/sverige/sten-tolgfors-avgar>. Tillgänglig: 2015-01-06

Sveriges Television, ”Så minns vi nyhetsåret”, 2012b. [Elektronisk] Hämtas: <http://www.svt.se/nyheter/sverige/2012-pa-fem-minuter>. Tillgänglig: 2015-01-04

SIPRI - Stockholm International Peace Research Institute, ”Trends in International Arms Transfers”, 2013. [Elektronisk] Hämtas: <http://books.sipri.org/files/FS/SIPRIFS1403.pdf>. Tillgänglig: 2015-01-07

Svenska Freds, ”Snabba fakta om vapenexporten”, 2012a. [Elektronisk] Hämtas: <http://www.svenskafreds.se/snabba-fakta-om-vapenexporten>.

Tillgänglig: 2015-01-07

Svenska Freds, ”Vapenindustrin i Sverige”, 2014a. [Elektronisk] Hämtas: <http://www.svenskafreds.se/vapenindustrin-i-sverige>. Tillgänglig: 2015-01-07

Concord Sverige, "PGU-Barometern 2014". Red. Peter Sörbom. [Elektronisk]
Hämtas:<http://www.concord.se/wp-content/uploads/Barometer-2014.pdf>.

Tillgänglig: 2015-01-07

Expressen, *Victoria skickades för att rädda Saudiaffären*, 2014. [Elektronisk]
Hämtas:[http://www.expressen.se/nyheter/victoria-skickades-for-att-radda-](http://www.expressen.se/nyheter/victoria-skickades-for-att-radda-saudiaffaren/)

[saudiaffaren/](http://www.expressen.se/nyheter/victoria-skickades-for-att-radda-saudiaffaren/) Tillgänglig: 2015-01-07

PERI - Political Economy Research Institute, University of Massachusetts.
[Elektronisk] Hämtas: <http://www.peri.umass.edu/fileadmin/pdf/Easttimor.pdf>.

Tillgänglig: 2015-01-06.

Westander, Henrik, 1995, *Vapenexport – svenskt stål biter*. Stockholm:
Svenska Freds och Skiljedomsfören.

Bodin, Bo-Göran, - Öhman, Daniel, 2014, *Saudivapen*. Falun: Scandbook AB.

Bergström Göran och Kristina Boréus i Bergström, Göran - Kristina Boréus
(red)., 2012. *Textens mening och makt Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och
diskursanalys*. Upplaga 3:4. Lund: Studentlitteratur AB.

Riktlinjer för export och samverkan, Inspektionen för Strategiska Produkter,
2012. [Elektronisk] Hämtas:<http://www.isp.se/sa/node.asp?node=418>. Tillgänglig:
2015-01-07

Inspektionen för Strategiska Produkter, *Exportkontrollrådet*, 2014.
[Elektronisk] Hämtas: <http://www.isp.se/sa/node.asp?node=1057>. Tillgänglig:
2015-01-06

Bergner, Petter, 2013. "Med historien som motståndare - SKP/VPK/V och det
kommunistiska arvet 1956-2006". Stockholm: Bokförlaget Atlas. Hämtas:
<http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:621268/FULLTEXT02.pdf>.

Tillgänglig: 2015-01-06

Ikegami, Masako, 2013. "The end of a 'national' defence industry?: Impacts
of globalization on the Swedish defence industry". *Scandinavian Journal of
History, Vol. 38:4*, s. 436-457.

Blanton, Shannon Lindsey, 1999. "The Transfer of Arms and the Diffusion of
Democracy: Do Arms Promote or Undermine the 'Third Wave'?" *The Social
Science Journal, Vol. 36:3*, s. 413-429. Correction published 2000:*The Social
Science Journal, Vol. 37:2*, s. 327-328.

Galison, Peter, Navasky, Peter S., Oreskes, Naomi, Romero, Anthony, Neier,
Aryeh, 2010. "What We Have Learned about Limiting Information in a
Democracy". *Social Research Vol. 77*, s. 1013-1048.

Zhuang, Jun, Bier, Vicki M., 2010 "Reasons for Secrecy and Deception in
Homeland-Security Resource Allocation". *Risk Analysis: An International
Journal Vol. 30:12*, s. 1737-1743.

Arter, David, 2008. "From 'Parliamentary Control' to 'Accountable
Government'? The Role of Public Committee Hearings in the Swedish Riksdag",
Parliamentary Affairs Vol. 61:1, s. 122-143.

Lewis, Jenny M - O'Flynn, Janine - Sullivan, Helen, 2014. "Accountability:
To Whom, in Relation to What, and Why?", *Australian Journal of Public
Administration Vol. 73:4*, s. 401-407.

Bovens, Mark, 2007. "Analysing and Assessing Accountability: A Conceptual
Framework", *European Law Journal Vol. 13:4*, s. 447-468.

De Fine Licht, Jenny - Naurin, Daniel - Esaiasson, Peter - Gilljam, Mikael, 2014. "When Does Transparency Generate Legitimacy? Experimenting on a Context-Bound Relationship", *Governance Vol. 27:1*, s. 111-134.